

Ferula communis subsp. *communis*

κν. άρθηκας, άρθηκας, νάρθηκας, βανούκα

αρτήκη (στη Λήμνο)

Ναρθηκία, Νάρθηξ (κατά Ησίοδο, Θεόφραστο, Ιπποκράτη, Διοσκουρίδη)

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πώδες πολυετές φυτό, που ανήκει στην οικογένεια του σέλινου και του μαϊντανού (οικογένεια *Ariaceae*). Με τις πρώτες βροχές βγάζει πολύ μεγάλα φύλλα που μοιάζουν με του άνηθου και αργότερα αναπτύσσεται και άλλο, βγάζοντας έναν μεγάλο βλαστό με ταξιανθίες σαν ομπρέλα, αποτελούμενες από μικρά κίτρινα άνθη. Το καλοκαίρι ξεραίνεται το υπέργειο τμήμα του, αφού έχει καρπίσει.

Συχνά, σε πολλές περιοχές, φυτρώνει ένα εδώδιμο μανιτάρι στις ρίζες του φυτού, ο αρτηκίτης (*Pleurotus eryngii* var. *ferulae*). Έτσι, για παράδειγμα, στην Κρήτη και τη Λήμνο, οι ντόπιοι αναζητούν νάρθηκες προκειμένου να συλλέξουν αυτά τα μανιτάρια.

ΜΥΘΟΙ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Τιτάνας Προμηθέας, αφού έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς, την έκρυψε στο εσωτερικό τμήματος του βλαστού του νάρθηκα, για να τη μεταφέρει στους ανθρώπους. Τη σκηνή μας περιγράφει ο Ησίοδος στο έργο του ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ .

“ΑΛΛΑ ΖΕΥΣ ΕΚΡΥΨΕ ΧΟΛΩΣΑΜΕΝΟΣ ΦΕΡΣΙΝ ΗΣΙΝ, ΟΤΤΙ ΜΕ ΕΞΑΠΑΤΗΣΕ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΑΓΚΥΛΟΜΗΤΗΣ. ΤΟΥΝΕΚ’ ΑΡ’ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙΝ ΕΜΗΣΑΤΟ ΚΗΔΕΑ ΛΥΓΡΑ,

ΚΡΥΨΕ ΔΕ ΠΥΡ. ΤΟ ΜΕΝ ΑΥΤΙΣ ΕΥΣ ΠΑΪΣ ΙΑΠΕΤΟΙΟ ΕΚΛΕΨ’ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣΙ ΔΙΟΣ ΠΑΡΑ

ΜΗΤΙΟΕΝΤΟΣ ΕΝ ΚΟΙΛΩ ΝΑΡΘΗΚΙ, ΛΑΘΩΝ ΔΙΑ ΤΕΡΠΙΚΕΡΑΥΝΟΝ ”. (Ησίοδος, ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ 47)

Πράγματι, αν κανείς βάλει φωτιά στο εσωτερικό του βλαστού του νάρθηκα (στον ιστό που ονομάζεται εντεριώνη), η φωτιά αυτή σιγοκαίει, χωρίς να καίγεται το εξωτερικό του βλαστού.

Την ιδιότητα αυτή φαίνεται την γνώριζαν στην αρχαιότητα και την αξιοποίησαν για να φυλάνε και να ανάβουν φωτιές στις αρχαίες φρυκτωρίες (άλλωστε ένας από τους αγαπημένους βιότοπους του νάρθηκα είναι οι βραχώδεις κορυφές λόφων).

Επίσης μέχρι τις μέρες μας, σε κάποια από τα νησιά μας, οι ψαράδες, με αυτόν τον τρόπο διατηρούν φωτιά μέσα στα σκάφη τους ώστε να την έχουν εύκαιρη.

Επειδή οι βλαστοί του νάρθηκα είναι γεροί, ίσιοι και ελαφροί, χρησιμοποιήθηκαν στην αρχαιότητα ως στηρίγματα σπασμένων μελών. Από εκεί προέρχεται η αντίστοιχη σημερινή ονομασία.

Για τον ίδιο λόγο, οι βλαστοί του νάρθηκα ήταν οι μόνοι που επιτρέπονταν να χρησιμοποιούνται ως μπαστούνια κατά τη διάρκεια των εορτών προς τιμή του Διονύσου, εφόσον έτσι αποφεύγονταν οι τραυματισμοί ανάμεσα σε μεθυσμένους.

Ομοίως οι βλαστοί με μια κουκουνάρα στην άκρη, μετατρέπονταν σε θυρσούς. Έτσι ο νάρθηκας ήταν αφιερωμένος στο Διόνυσο, το θεό της μέθης.

Πάλι λόγω της κατασκευής του βλαστού, χρησίμευε επίσης για δημιουργία μικρών ορθογώνιων κιβωτίων, όπου φυλάσσονταν μικροαντικείμενα και λέγονταν ναρθήκια. Σε ένα τέτοιο ναρθήκιο, λέγεται ότι ο Μέγας Αλέξανδρος φύλαγε την Ιλιάδα του. Μάλιστα ο νάρθηκας των ορθόδοξων ναών, εξαιτίας του ορθογώνιου σχήματός του, λέγεται ότι από αυτά τα κιβώτια, πήρε το όνομά του.

ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ

Ο Ιπποκράτης το χρησιμοποίησε:

- για την αιμορραγία μήτρας και μύτης
- για την αντιμετώπιση των καταγμάτων (στηρίγματα της επίδεσης)
- για διάγνωση καταγμάτων κρανίου

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ

- τα φύλλα είναι βρώσιμα αλλά όχι σε μεγάλες ποσότητες διότι τότε γίνεται τοξικό για ανθρώπους και ζώα
- αντιπηκτικό, αντιθρομβωτικό
- μαζί με κρασί χρησιμοποιείται για δαγκώματα φιδιών
- η ρίζα δίνει μια κόλλα με ενδείξεις για φαρμακευτική χρήση (κυρίως για τους διαλείποντες πυρετούς)
- οι κοπανισμένες ρίζες του μέσα σε στάσιμα νερά ποταμών χρησιμοποιούνται για το ψάρεμα των χελιών, εφόσον αυτά ζαλίζονται και ξετρυπώνουν